

ZALECENIE RADY**z dnia 14 lipca 2023 r.****w sprawie krajowego programu reform Słowacji na 2023 r., zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Słowację programu stabilności na 2023 r.**

(2023/C 312/25)

RADA UNII EUROPEJSKIEJ,

uwzględniając Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, w szczególności jego art. 121 ust. 2 i art. 148 ust. 4,

uwzględniając rozporządzenie Rady (WE) nr 1466/97 z dnia 7 lipca 1997 r. w sprawie wzmocnienia nadzoru pozycji budżetowych oraz nadzoru i koordynacji polityk gospodarczych ⁽¹⁾, w szczególności jego art. 5 ust. 2,uwzględniając rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1176/2011 z dnia 16 listopada 2011 r. w sprawie zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania ⁽²⁾, w szczególności jego art. 6 ust. 1,

uwzględniając zalecenie Komisji Europejskiej,

uwzględniając rezolucje Parlamentu Europejskiego,

uwzględniając konkluzje Rady Europejskiej,

uwzględniając opinię Komitetu ds. Zatrudnienia,

uwzględniając opinię Komitetu Ekonomiczno-Finansowego,

uwzględniając opinię Komitetu Ochrony Socjalnej,

uwzględniając opinię Komitetu Polityki Gospodarczej,

a także mając na uwadze, co następuje:

- (1) Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 ⁽³⁾, którym ustanowiono Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (zwany dalej „Instrumentem”), weszło w życie w dniu 19 lutego 2021 r. Instrument zapewnia państwom członkowskim wsparcie finansowe służące realizacji reform i inwestycji, co pociąga za sobą impuls fiskalny finansowany przez Unię. Zgodnie z priorytetami europejskiego semestru Instrument przyczynia się do inkluzywnej odbudowy gospodarczej oraz do wdrażania zrównoważonych i pobudzających wzrost gospodarczy reform i inwestycji, w szczególności reform i inwestycji, których celem jest promowanie zielonej i cyfrowej transformacji oraz zwiększenie odporności gospodarek państw członkowskich. Pomaga również wzmocnić finanse publiczne oraz pobudzić wzrost gospodarczy i tworzenie miejsc pracy w średnim i długim okresie, a także zwiększyć spójność terytorialną wewnątrz Unii i wspierać dalsze wdrażanie Europejskiego filaru praw socjalnych. Maksymalny wkład finansowy dla poszczególnych państw członkowskich w ramach Instrumentu został zaktualizowany w dniu 30 czerwca 2022 r., zgodnie z art. 11 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/241.

⁽¹⁾ Dz.U. L 209 z 2.8.1997, s. 1.

⁽²⁾ Dz.U. L 306 z 23.11.2011, s. 25.

⁽³⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/241 z dnia 12 lutego 2021 r. ustanawiające Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności (Dz.U. L 57 z 18.2.2021, s. 17).

- (2) W dniu 22 listopada 2022 r. Komisja przyjęła roczną analizę zrównoważonego wzrostu gospodarczego na 2023 r., rozpoczynając tym samym cykl europejskiego semestru na rzecz koordynacji polityki gospodarczej w 2023 r. W dniu 23 marca 2023 r. Rada Europejska zatwierdziła priorytety rocznej analizy zrównoważonego wzrostu gospodarczego na 2023 r., które są skupione wokół czterech wymiarów konkurencyjnej zrównoważoności. W dniu 22 listopada 2022 r., działając na podstawie rozporządzenia (UE) nr 1176/2011, Komisja przyjęła również sprawozdanie przedkładane w ramach mechanizmu ostrzegania na 2023 r., w którym wskazała Słowację jako jedno z państw członkowskich, w których mogą występować zakłócenia równowagi lub które są narażone na takie zakłócenia i w przypadku których potrzebna będzie szczegółowa ocena sytuacji. W tym samym dniu Komisja przyjęła również opinię w sprawie projektu planu budżetowego Słowacji na 2023 r. Komisja przyjęła również zalecenie dotyczące zaleceń Rady w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro, a także wniosek dotyczący wspólnego sprawozdania o zatrudnieniu na 2023 r., w którym przeanalizowano wdrażanie wytycznych dotyczących zatrudnienia i zasad Europejskiego filaru praw socjalnych. W dniu 16 maja 2023 r. Rada przyjęła zalecenie w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro ⁽⁴⁾ („zalecenie dla strefy euro na 2023 r.”), a w dniu 13 marca 2023 r. – wspólne sprawozdanie o zatrudnieniu.
- (3) Choć gospodarki Unii wykazują się niezwykłą odpornością, kontekst geopolityczny nadal wywiera negatywny wpływ. W czasie gdy Unia stanowczo popiera Ukrainę, unijny program polityki gospodarczej i społecznej skupia się na ograniczaniu w perspektywie krótkoterminowej negatywnych skutków wstrząsów energetycznych dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji, a także na kontynuowaniu działań mających na celu realizację zielonej i cyfrowej transformacji, wspieranie zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu, zachowanie stabilności makroekonomicznej oraz zwiększenie odporności w perspektywie średnioterminowej. W programie tym silny nacisk kładzie się też na zwiększenie konkurencyjności i wydajności Unii.
- (4) W dniu 1 lutego 2023 r. Komisja wydała komunikat pt. „Plan przemysłowy Zielonego Ładu na miarę epoki neutralności emisyjnej” (zwany dalej „planem przemysłowym Zielonego Ładu”). Celem planu przemysłowego Zielonego Ładu jest pobudzenie konkurencyjności unijnego przemysłu neutralnego emisyjnie oraz wspieranie szybkiej transformacji w kierunku neutralności klimatycznej. Stanowi on uzupełnienie bieżących wysiłków w ramach Europejskiego Zielonego Ładu i REPowerEU. Celem planu jest również stworzenie bardziej sprzyjającego otoczenia dla zwiększenia zdolności produkcyjnych Unii w zakresie technologii i produktów neutralnych emisyjnie niezbędnych do osiągnięcia ambitnych celów klimatycznych Unii oraz zapewnienie dostępu do odpowiednich surowców krytycznych, m.in. przez dywersyfikację źródeł, właściwą eksploatację zasobów geologicznych w państwach członkowskich i maksymalny recykling surowców. Plan przemysłowy Zielonego Ładu opiera się na czterech filarach: przewidywalnym i uproszczonym otoczeniu regulacyjnym, szybszym dostępie do finansowania, podnoszeniu umiejętności oraz otwartym handlu zapewniającym odporne łańcuchy dostaw. W dniu 16 marca 2023 r. Komisja wydała kolejny komunikat pt. „Długoterminowa konkurencyjność UE: perspektywa na przyszłość po 2030 r.” oparty na dziewięciu wzajemnie potęgujących się czynnikach i mający na celu wypracowanie ram regulacyjnych sprzyjających wzrostowi gospodarczemu. W komunikacie tym wyznaczono priorytety polityki nastawione na aktywne zapewnienie ulepszeń strukturalnych, dobrze ukierunkowanych inwestycji oraz środków regulacyjnych służących długoterminowej konkurencyjności Unii i jej państw członkowskich. Poniższe zalecenia przyczyniają się do realizacji tych priorytetów.
- (5) W 2023 r. europejski semestr na rzecz koordynacji polityki gospodarczej nadal rozwija się równoległe z wdrażaniem Instrumentu. Pełne wdrożenie planów odbudowy i zwiększania odporności pozostaje nieodzowne do realizacji priorytetów polityki w ramach europejskiego semestru, ponieważ plany te uwzględniają wszystkie stosowne zalecenia dla poszczególnych krajów wydane w ostatnich latach lub ich znaczną część. Zalecenia dla poszczególnych krajów na lata 2019, 2020 i 2022 pozostają równie aktualne w odniesieniu do planów odbudowy i zwiększania odporności, które zostały uzupełnione, aktualizowane lub zmienione zgodnie z art. 14, 18 i 21 rozporządzenia (UE) 2021/241.
- (6) Przyjęte w dniu 27 lutego 2023 r. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/435 ⁽⁵⁾ (zwane dalej „rozporządzeniem w sprawie REPowerEU”) ma na celu szybkie zredukowanie uzależnienia Unii od importu paliw kopalnych z Rosji. Przyczyni się to do bezpieczeństwa energetycznego i dywersyfikacji dostaw energii w Unii przy jednoczesnym zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zdolności do magazynowania energii oraz efektywności energetycznej. Rozporządzenie w sprawie REPowerEU umożliwia państwom członkowskim dodanie do krajowych planów odbudowy i zwiększania odporności nowego rozdziału REPowerEU w celu finansowania kluczowych reform i inwestycji, które pomogą w osiągnięciu celów REPowerEU. Te reformy i inwestycje przyczynią się również do pobudzenia konkurencyjności unijnego przemysłu neutralnego emisyjnie, zgodnie z założeniami planu przemysłowego Zielonego Ładu, oraz do realizacji zaleceń dla poszczególnych krajów w obszarze energii, wydanych w 2022 r. oraz, w stosownych przypadkach, w 2023 r. Rozporządzeniem w sprawie REPowerEU wprowadzono nową kategorię bezwrotnego wsparcia finansowego, udostępnianego państwom członkowskim w celu finansowania nowych reform i inwestycji związanych z energią w ramach planów odbudowy i zwiększania odporności.

⁽⁴⁾ Zalecenie Rady z dnia 16 maja 2023 r. w sprawie polityki gospodarczej w strefie euro (Dz.U. C 180 z 23.5.2023, s. 1).

⁽⁵⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2023/435 z dnia 27 lutego 2023 r. w sprawie zmiany rozporządzenia (UE) 2021/241 w odniesieniu do rozdziałów REPowerEU w planach odbudowy i zwiększania odporności oraz zmiany rozporządzeń (UE) nr 1303/2013, (UE) 2021/1060 i (UE) 2021/1755 oraz dyrektywy 2003/87/WE (Dz.U. L 63 z 28.2.2023, s. 1).

- (7) W dniu 8 marca 2023 r. Komisja przyjęła komunikat zawierający wytyczne dotyczące polityki fiskalnej na 2024 r. (zwany dalej „komunikatem z dnia 8 marca 2023 r.”). Jego celem jest wsparcie państw członkowskich w przygotowaniu programów stabilności i konwergencji, a przez to wzmocnienie koordynacji polityki. Komisja przypomniła, że ogólna klauzula wyjścia paktu stabilności i wzrostu zostanie zdezaktywowana z końcem 2023 r. Komisja zaapelowała, by w latach 2023–2024 polityka fiskalna służyła zapewnieniu średniookresowej zdolności do obsługi długu i zwiększeniu wzrostu potencjalnego w zrównoważony sposób, oraz zachęciła państwa członkowskie, aby w swoich programach stabilności i konwergencji na 2023 r. określiły, w jaki sposób ich plany fiskalne zapewnią przestrzeganie określonej w Traktacie wartości odniesienia wynoszącej 3 % produktu krajowego brutto (PKB) oraz zapewnią realistyczną i ciągłą redukcję długu lub utrzymanie go na ostrożnym poziomie w perspektywie średnioterminowej. Komisja wezwała również państwa członkowskie, by stopniowo wycofywały krajowe środki fiskalne służące ochronie gospodarstw domowych i przedsiębiorstw przed wstrząsem spowodowanym wzrostem cen energii, rozpoczynając od środków najmniej ukierunkowanych. Wskazała, że jeżeli przedłużenie środków wsparcia okazałoby się konieczne ze względu na ponowną presję związaną z cenami energii, państwa członkowskie powinny lepiej ukierunkować takie środki na gospodarstwa domowe i przedsiębiorstwa znajdujące się w trudnej sytuacji. Komisja stwierdziła, że zalecenia fiskalne będą przedstawiane w ujęciu ilościowym i zróżnicowane. Co więcej, zgodnie z propozycją przedstawioną w komunikacie z dnia 9 listopada 2022 r. w sprawie kierunków reformy unijnych ram zarządzania gospodarczego, zalecenia fiskalne byłyby formułowane na podstawie wydatków pierwotnych netto. Komisja zaleciła, by wszystkie państwa członkowskie w dalszym ciągu chroniły inwestycje finansowane z zasobów krajowych i zapewniały skuteczne wykorzystanie Instrumentu i innych funduszy unijnych, w szczególności w świetle zielonej i cyfrowej transformacji oraz celów dotyczących odporności. Komisja zapowiedziała, że zaproponuje Radzie wszczęcie procedur nadmiernego deficytu opartych na kryterium deficytu wiosną 2024 r. na podstawie danych dotyczących wyników budżetu za 2023 r., zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa.
- (8) W dniu 26 kwietnia 2023 r. Komisja przedstawiła wnioski ustawodawcze mające na celu wdrożenie kompleksowej reformy unijnych przepisów dotyczących zarządzania gospodarczego. Głównym celem wniosków jest poprawa stabilności długu publicznego i wspieranie przez reformy i inwestycje trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu we wszystkich państwach członkowskich. W swoich wnioskach Komisja dąży do zwiększenia poczucia odpowiedzialności na szczeblu krajowym, uproszczenia ram oraz skoncentrowania się w większym stopniu na perspektywie średnioterminowej, a jednocześnie do skutecznego i spójniejszego egzekwowania przepisów. Zgodnie z konkluzjami Rady przyjętymi w dniu 14 marca 2023 r. w sprawie kierunków reformy unijnych ram zarządzania gospodarczego celem jest zakończenie prac legislacyjnych w 2023 r.
- (9) W dniu 29 kwietnia 2021 r. Słowacja przedstawiła Komisji swój krajowy plan odbudowy i zwiększania odporności, zgodnie z art. 18 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/241. Na podstawie art. 19 rozporządzenia (UE) 2021/241 Komisja oceniła adekwatność, skuteczność, efektywność oraz spójność planu odbudowy i zwiększania odporności, zgodnie z wytycznymi dotyczącymi oceny zawartymi w załączniku V do tego rozporządzenia. W dniu 13 lipca 2021 r. Rada przyjęła decyzję wykonawczą w sprawie zatwierdzenia oceny planu odbudowy i zwiększania odporności Słowacji⁽⁶⁾. U uruchomienie transz jest uzależnione od przyjęcia przez Komisję decyzji zgodnie z art. 24 ust. 5 rozporządzenia (UE) 2021/241 stwierdzającej, że Słowacja osiągnęła w zadowalający sposób odpowiednie kamienie milowe i wartości docelowe określone w decyzji wykonawczej Rady. Osiągnięcie w zadowalający sposób zakłada, że działania związane z uprzednio osiągniętymi kamieniami milowymi i wartościami docelowymi nie zostały odwrócone. W dniu 26 kwietnia 2023 r. Słowacja przedstawiła Komisji zmieniony krajowy plan odbudowy i zwiększania odporności zawierający rozdział REPowerEU, zgodnie z art. 21c rozporządzenia (UE) 2021/241. Zmieniony plan odbudowy i zwiększania odporności zawiera również zaktualizowany maksymalny wkład finansowy zgodnie z art. 18 ust. 2 rozporządzenia (UE) 2021/241 i uwzględnia uzasadniony wniosek do Komisji o zmianę decyzji wykonawczej Rady z dnia 13 lipca 2021 r. zgodnie z art. 21 ust. 1 rozporządzenia (UE) 2021/241 w związku z tym, iż Słowacja uznała, że ze względu na obiektywne okoliczności realizacja planu nie jest już częściowo możliwa.
- (10) W dniu 27 kwietnia 2023 r. Słowacja przedłożyła swój krajowy program reform na 2023 r., a w dniu 27 kwietnia 2023 r. – swój program stabilności na 2023 r., zgodnie z art. 4 ust. 1 rozporządzenia (WE) nr 1466/97. W celu uwzględnienia powiązań między tymi dwoma programami poddano je równoczesnej ocenie. Zgodnie z art. 27 rozporządzenia (UE) 2021/241 krajowy program reform na 2023 r. odzwierciedla również półroczne sprawozdania Słowacji z postępów w realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności.

⁽⁶⁾ ST 10156/2021 INIT; ST 10156/2021 ADD 1; ST 10156/2021 COR 1.

- (11) W dniu 24 maja 2023 r. Komisja opublikowała sprawozdanie krajowe dotyczące Słowacji na 2023 r. Oceniała w nim postępy Słowacji we wdrażaniu stosownych zaleceń dla tego kraju przyjętych przez Radę w latach 2019–2022 oraz podsumowała realizację planu odbudowy i zwiększania odporności przez Słowację. Na podstawie tej analizy w sprawozdaniu krajowym wskazano luki w stosunku do wyzwań, których nie uwzględniono w planie odbudowy i zwiększania odporności lub uwzględniono je jedynie częściowo, a także nowe i pojawiające się wyzwania. Oceniono w nim również postępy Słowacji we wdrażaniu Europejskiego filaru praw socjalnych oraz w realizacji głównych celów Unii dotyczących zatrudnienia, umiejętności i ograniczania ubóstwa, a także postępy w realizacji celów ONZ w zakresie zrównoważonego rozwoju.
- (12) Komisja przeprowadziła szczegółową ocenę sytuacji dla Słowacji na podstawie art. 5 rozporządzenia (UE) nr 1176/2011 i opublikowała jej wyniki w dniu 24 maja 2023 r. Stwierdziła, że na Słowacji nie występują zakłócenia równowagi makroekonomicznej. W szczególności wzrasta podatność na zagrożenia związane z konkurencyjnością, mieszkalnictwem, zadłużeniem gospodarstw domowych i równowagą zewnętrzną; ogólnie wydaje się jednak, że w najbliższej przyszłości podatność ta zostanie ograniczona, i oczekuje się, że zmniejszy się ona wraz z normalizacją warunków gospodarczych. Gospodarka mocno ucierpiała w związku z szokiem związanym z cenami energii i szybkim wzrostem inflacji. Inflacja bazowa i wzrost jednostkowych kosztów pracy znacznie przekraczają średnią dla strefy euro. Przewiduje się ich normalizację, jednak istnieje ryzyko, że presja na konkurencyjność kosztową może się jeszcze utrzymać, a silny popyt krajowy będzie nadal wywierać presję na rachunki zewnętrzne. Saldo obrotów bieżących znacznie się pogorszyło w 2022 r. ze względu na wyższe ceny importowe energii, a także znaczny spadek eksportu netto towarów nieenergetycznych. Prognozuje się, że deficyt obrotów bieżących poprawi się nieznacznie, ale utrzyma się na wysokim poziomie w 2023 i 2024 r. pomimo spadku cen energii. Ocenia się jednak, że w perspektywie krótkoterminowej zewnętrzne zagrożenia dla stabilności są ograniczone. Przewiduje się, że deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych będzie znaczny w tym i w przyszłym roku, a następnie ulegnie korekcie od 2024 r. Ceny nieruchomości mieszkalnych wydają się nieznacznie zawyżone po kilku latach znacznego wzrostu. Miało to miejsce równoległe z wysokim poziomem zaciągania pożyczek, który obecnie obniża się, oraz silnym wzrostem zadłużenia gospodarstw domowych, co łącznie stanowi pewne zagrożenie dla stabilności finansowej. Sektor bankowy pozostaje jednak dobrze wyposażony w kapitał i wysoce rentowny oraz odnotowuje niski poziom kredytów zagrożonych. Konieczne są dalsze wysiłki, aby zaradzić słabościom gospodarczym Słowacji. W szczególności należy powstrzymać nadmierny popyt w celu wsparcia korekty deficytu obrotów bieżących oraz różnicy inflacji bazowej w porównaniu z resztą strefy euro. Można to osiągnąć poprzez zapewnienie odpowiedniej konsolidacji fiskalnej i środków mających na celu rozwiązanie problemu zadłużenia gospodarstw domowych, przy jednoczesnym utrzymaniu przystępności cenowej mieszkań poprzez opodatkowanie nieruchomości i działania wspierające podaż mieszkań.
- (13) Według danych zweryfikowanych przez Eurostat deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych Słowacji zmalał z 5,4 % PKB w 2021 r. do 2,0 % w 2022 r., natomiast dług sektora instytucji rządowych i samorządowych spadł z 61,0 % PKB na koniec 2021 r. do 57,8 % na koniec 2022 r. W dniu 24 maja 2023 r. Komisja opublikowała sprawozdanie na podstawie art. 126 ust. 3 Traktatu. W sprawozdaniu tym omówiono sytuację budżetową Słowacji, ponieważ deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych tego państwa ma przekroczyć w 2023 r. 3 % PKB. W sprawozdaniu stwierdzono, że kryterium deficytu nie zostało spełnione. Zgodnie z komunikatem z dnia 8 marca 2023 r. Komisja nie zaproponowała wszczęcia nowych procedur nadmiernego deficytu wiosną 2023 r. Komisja następnie stwierdziła, że zaproponuje Radzie wszczęcie procedur nadmiernego deficytu opartych na kryterium deficytu wiosną 2024 r. na podstawie danych dotyczących wyników budżetu za 2023 r. Słowacja powinna uwzględnić tę kwestię przy wykonywaniu budżetu na 2023 r. i przygotowywaniu projektu planu budżetowego na 2024 r.
- (14) Na saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych miały wpływ środki polityki fiskalnej podjęte w celu złagodzenia gospodarczych i społecznych skutków wzrostu cen energii. W 2022 r. takie środki polityki fiskalnej zwiększające wydatki obejmowały świadczenia dla gospodarstw domowych najbardziej narażonych na wysoką inflację, jednorazowy wzrost świadczenia na dziecko, jednorazową wypłatę 14. emerytury, jednorazową premię wypłaconą wszystkim pracownikom w sektorze publicznym oraz ograniczenie cen energii elektrycznej i gazu dla przedsiębiorstw niepodlegających regulacji. Koszt tych środków był częściowo kompensowany przez nowe podatki od nieoczekiwanych zysków producentów i dostawców energii, a mianowicie składkę solidarnościową nałożoną zgodnie z rozporządzeniem Rady (UE) 2022/1854 ⁽⁷⁾. Komisja szacuje, że koszty budżetowe netto tych środków wyniosły w 2022 r. 0,2 % PKB. Na saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych miały również wpływ koszty budżetowe zapewnienia tymczasowej ochrony wysiedleńcom z Ukrainy, które szacuje się na 0,1 % PKB w 2022 r. Jednocześnie szacowany koszt tymczasowych środków nadzwyczajnych wynikających z kryzysu związanego z COVID-19 spadł z 3,2 % PKB w 2021 r. do 0,8 % PKB w 2022 r.

⁽⁷⁾ Rozporządzenie Rady (UE) 2022/1854 z dnia 6 października 2022 r. w sprawie interwencji w sytuacji nadzwyczajnej w celu rozwiązania problemu wysokich cen energii (Dz.U. L 261 I z 7.10.2022, s. 1).

- (15) W dniu 18 czerwca 2021 r. Rada zaleciła, by w 2022 r. Słowacja⁽⁸⁾ utrzymała wspierający kurs polityki fiskalnej, wykorzystując m.in. impuls zapewniany przez Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, oraz utrzymała inwestycje finansowane z zasobów krajowych.
- (16) Według szacunków Komisji kurs polityki fiskalnej⁽⁹⁾ w 2022 r. był restrykcyjny, na poziomie 1,3 % PKB, co było właściwe w kontekście wysokiej inflacji. Zgodnie z zaleceniem Rady Słowacja nadal wspierała odbudowę poprzez inwestycje finansowane z Instrumentu. Wydatki finansowane z dotacji w ramach Instrumentu oraz z innych funduszy unijnych wyniosły 1,2 % PKB w 2022 r. (1,3 % PKB w 2021 r.). Spadek wydatków finansowanych z dotacji w ramach Instrumentu oraz innych funduszy unijnych w 2022 r. wynikał z niskiego poziomu absorpcji unijnych funduszy strukturalnych i odroczenia zrealizowanych wydatków z dotacji w ramach Instrumentu. Inwestycje finansowane z zasobów krajowych miały ekspansywny wpływ na kurs polityki fiskalnej⁽¹⁰⁾, który to wpływ wyniósł 0,2 pp. Słowacja utrzymała zatem inwestycje finansowane z zasobów krajowych, zgodnie z zaleceniem Rady. Jednocześnie wzrost bieżących wydatków pierwotnych finansowanych z zasobów krajowych (po skorygowaniu o nowe działania po stronie dochodów) miał restrykcyjny wpływ na kurs polityki fiskalnej, który to wpływ wyniósł 1,3 pp. W związku z tym Słowacja w wystarczającym stopniu kontrolowała wzrost wydatków bieżących finansowanych z zasobów krajowych.
- (17) Scenariusz makroekonomiczny, na którym oparto prognozy budżetowe w programie stabilności na 2023 r., jest zgodny z prognozą Komisji z wiosny 2023 r. na rok 2023 i kolejne lata. Rząd prognozuje, że realny PKB wzrośnie w 2023 r. o 1,3 %, a w 2024 r. – o 1,8 %. Dla porównania w prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się wyższy wzrost realnego PKB – o 1,7 % w 2023 r. i 2,1 % w 2024 r., głównie ze względu na szybsze niż oczekiwano ożywienie eksportu, ponieważ oczekuje się, że wąskie gardła w łańcuchu dostaw znikną, a poprawią się perspektywy ekonomiczne głównych miejsc przeznaczenia eksportu Słowacji.
- (18) W programie stabilności na 2023 r. rząd oczekuje, że w 2023 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych wzrośnie do 6,3 % PKB. Wzrost w 2023 r. odzwierciedla głównie środki przyjęte w celu złagodzenia gospodarczych i społecznych skutków wzrostu cen energii, a także inne środki, takie jak zwiększenie premii podatkowej i świadczenia na dziecko oraz wprowadzenie premii rodzicielskiej. W programie stabilności na 2023 r. przewidziano, że relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB wzrośnie z 57,8 % na koniec 2022 r. do 58,7 % na koniec 2023 r. W prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się deficyt publiczny w wysokości 6,1 % PKB w 2023 r. Jest to zgodne z poziomem deficytu prognozowanym w programie stabilności na 2023 r. W prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się podobny poziom relacji długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB – 58,3 % na koniec 2023 r.
- (19) Oczekuje się, że na saldo sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2023 r. nadal będą miały wpływ środki fiskalne podjęte w celu złagodzenia gospodarczych i społecznych skutków wzrostu cen energii. Obejmują one środki przedłużone od 2022 r., w szczególności pułap cen energii elektrycznej i gazu dla przedsiębiorstw niepodlegających regulacji, oraz nowe środki, takie jak pułap cen energii elektrycznej, gazu i ogrzewania dla gospodarstw domowych i (małych) przedsiębiorstw podlegających regulacji. Koszt tych środków jest częściowo kompensowany przez podatki od nieoczekiwanych zysków nałożone na dostawców energii, a mianowicie składkę solidarnościową związaną z rozporządzeniem (UE) 2022/1854, składkę tymczasową dla przedsiębiorstwa budowlanego z branży gospodarki wodnej oraz pułap dochodów dla producentów energii elektrycznej osiągających nadmierne zyski. W prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się, z uwzględnieniem tych dochodów, że koszty budżetowe netto środków wsparcia wyniosą 2,0 % PKB w 2023 r.⁽¹¹⁾ Wydaje się, że środki z 2023 r. nie są ukierunkowane na gospodarstwa domowe lub przedsiębiorstwa znajdujące się w najtrudniejszej sytuacji i nie zachowują w pełni sygnału cenowego dotyczącego zmniejszenia zapotrzebowania na energię i zwiększenia efektywności energetycznej. W związku z tym w ocenie zgodności z zaleceniem Rady z dnia 12 lipca 2022 r.⁽¹²⁾ nie można uwzględnić żadnych ukierunkowanych środków wsparcia (w porównaniu z 0,2 % PKB w 2022 r.). Prognozuje się, że koszty budżetowe tymczasowej ochrony wysiedleńców z Ukrainy zmniejszą się o 0,1 pp. PKB w porównaniu z 2022 r. Ponadto oczekuje się, że do poprawy salda sektora instytucji rządowych i samorządowych w 2023 r. przyczyni się też stopniowe wycofywanie tymczasowych środków nadzwyczajnych wynikających z kryzysu związanego z COVID-19, które oszacowano na 0,8 % PKB.

⁽⁸⁾ Zalecenie Rady z dnia 18 czerwca 2021 r. zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Słowację programu stabilności na 2021 r. (Dz.U. C 304 z 29.7.2021, s. 121).

⁽⁹⁾ Kurs polityki fiskalnej jest mierzony zmianą wydatków pierwotnych (po skorygowaniu o działania dyskrecjonalne po stronie dochodów), z wyłączeniem tymczasowych działań nadzwyczajnych wynikających z kryzysu związanego z COVID-19, lecz z uwzględnieniem wydatków finansowanych z bezzwrotnego wsparcia (dotacji) w ramach Instrumentu oraz z innych funduszy unijnych, w stosunku do średniookresowego wzrostu potencjalnego. Więcej szczegółowych informacji można znaleźć w ramce 1 w tablicach statystycznych w dziedzinie fiskalnej.

⁽¹⁰⁾ Inne wydatki kapitałowe finansowane z zasobów krajowych miały restrykcyjny wpływ, wynoszący 0,1 pp. PKB.

⁽¹¹⁾ Podana wartość liczbową odzwierciedla poziom rocznych kosztów budżetowych tych środków, w tym bieżących dochodów i wydatków, a także środków w zakresie nakładów inwestycyjnych.

⁽¹²⁾ Zalecenie Rady z dnia 12 lipca 2022 r. w sprawie krajowego programu reform Słowacji na 2022 r., zawierające opinię Rady na temat przedstawionego przez Słowację programu stabilności na 2022 r. (Dz.U. C 334 z 1.9.2022, s. 205).

- (20) W zaleceniu z dnia 12 lipca 2022 r. Rada zaleciła Słowacji podjęcie działań w celu zapewnienia, aby w 2023 r. wzrost bieżących wydatków pierwotnych finansowanych z zasobów krajowych był zgodny z ogólnie neutralnym kursem polityki (¹³), przy uwzględnieniu dalszego tymczasowego i ukierunkowanego wsparcia dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw najbardziej odczuwających skutki podwyżek cen energii oraz dla osób uciekających z Ukrainy. Jednocześnie Słowacja powinna być gotowa do dostosowania wydatków bieżących do zmieniającej się sytuacji. Słowacji zalecono również zwiększenie inwestycji publicznych na rzecz zielonej i cyfrowej transformacji oraz na rzecz bezpieczeństwa energetycznego, przy uwzględnieniu inicjatywy REPowerEU, m.in. poprzez wykorzystanie Instrumentu oraz innych funduszy unijnych.
- (21) W prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się, że kurs polityki fiskalnej będzie w 2023 r. ekspansywny (– 6,2 % PKB), w związku z wysoką inflacją. W 2022 r. kurs polityki fiskalnej był restrykcyjny (1,3 % PKB). Przewiduje się, że wzrost bieżących wydatków pierwotnych finansowanych z zasobów krajowych (po skorygowaniu o działania dyskrecjonalne po stronie dochodów) w 2023 r. będzie miał ekspansywny wpływ na kurs polityki fiskalnej, który to wpływ wyniesie 4,4 % PKB. Obejmuje to zmniejszenie o 0,2 % PKB kosztów ukierunkowanych środków wsparcia dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw najbardziej odczuwających skutki wzrostu cen energii. Uwzględnione są również niższe (o 0,1 % PKB) koszty zapewnienia tymczasowej ochrony wysiedleńcom z Ukrainy. Ekspansywny wpływ bieżących wydatków pierwotnych netto finansowanych z zasobów krajowych nie wynika zatem z ukierunkowanego wsparcia dla gospodarstw domowych i przedsiębiorstw najbardziej narażonych na wzrost cen energii oraz dla osób uciekających z Ukrainy. Ekspansywny wzrost bieżących wydatków pierwotnych finansowanych z zasobów krajowych (po skorygowaniu o działania dyskrecjonalne po stronie dochodów) wynika z nieukierunkowanych środków dotyczących energii, stałego wzrostu wynagrodzeń pracowników ochrony zdrowia oraz obniżenia stawek podatku od wartości dodanej (VAT) w sektorach żywnościowym i rekreacyjnym. Podsumowując, prognozowany wzrost bieżących wydatków pierwotnych finansowanych z zasobów krajowych nie jest zgodny z zaleceniem Rady z dnia 12 lipca 2022 r. Przewiduje się, że wydatki finansowane z dotacji w ramach Instrumentu oraz z innych funduszy unijnych wyniosą w 2023 r. 2,8 % PKB, podczas gdy inwestycje finansowane z zasobów krajowych będą miały ekspansywny wpływ na kurs polityki fiskalnej, który to wpływ wyniesie 0,1 pp. (¹⁴) W związku z tym Słowacja planuje sfinansować dodatkowe inwestycje ze środków Instrumentu oraz z innych funduszy unijnych i przewiduje się utrzymanie inwestycji finansowanych z zasobów krajowych (¹⁵). Państwo to zamierza finansować inwestycje publiczne na rzecz zielonej i cyfrowej transformacji oraz bezpieczeństwa energetycznego, takie jak krajowa strategia na rzecz badań, rozwoju i innowacji, w celu zwiększenia elastyczności i skrócenia czasu zakupu usług oraz zaangażowania szerszego grona dostawców, w tym małych i średnich przedsiębiorstw.
- (22) Według programu stabilności na 2023 r. oczekuje się, że deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych zmaleje do 4,7 % PKB w 2024 r. Spadek w 2024 r. odzwierciedla głównie stopniowe wycofywanie środków łagodzących gospodarcze i społeczne skutki wzrostu cen energii. Według programu stabilności na 2023 r. przewiduje się, że relacja długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB na koniec 2024 r. wzrośnie do 59,3 %. Na podstawie środków z zakresu polityki znanych w dniu granicznym prognozy deficyt publiczny w 2024 r. przewidziany w prognozie Komisji z wiosny 2023 r. ma wynieść 4,8 % PKB. Jest to zgodne z poziomem deficytu prognozowanym w programie stabilności na 2023 r. W prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewiduje się podobny poziom relacji długu sektora instytucji rządowych i samorządowych do PKB, który to poziom na koniec 2024 r. wyniesie 58,7 %.
- (23) Program stabilności na 2023 r. przewiduje stopniowe znoszenie wszystkich środków wsparcia w dziedzinie energii w 2024 r. Komisja również zakłada całkowite stopniowe zniesienie środków wsparcia w dziedzinie energii w 2024 r. Szacunki te opierają się na założeniu, że nie dojdzie do ponownego wzrostu cen energii.
- (24) W rozporządzeniu (WE) nr 1466/97 wymaga się osiągnięcia rocznej korekty strukturalnego salda budżetowego prowadzącej do średniookresowego celu budżetowego, przyjmując 0,5 % PKB jako punkt odniesienia dla tej korekty (¹⁶). Biorąc pod uwagę względy stabilności fiskalnej i potrzebę zredukowania deficytu poniżej określonej w Traktacie wartości odniesienia wynoszącej 3 % PKB, według Komisji odpowiednia byłaby korekta salda strukturalnego o co najmniej 0,7 % PKB w 2024 r. Aby zapewnić taką korektę i zgodnie z metodą stosowaną przez Komisję, wzrost wydatków pierwotnych netto finansowanych z zasobów krajowych (¹⁷) nie powinien przekroczyć w 2024 r. 5,7 %, jak wskazano w niniejszym zaleceniu. Przyczyni się to również do zmniejszenia inflacji

(¹³) Na podstawie prognozy Komisji z wiosny 2023 r. średniookresowy (średnia z 10 lat) wzrost produktu potencjalnego Słowacji, wykorzystywany do pomiaru kursu polityki fiskalnej, szacuje się na 12,0 % w ujęciu nominalnym.

(¹⁴) Prognozuje się, że inne wydatki kapitałowe finansowane z zasobów krajowych miały ekspansywny wpływ, wynoszący 0,1 pp. PKB.

(¹⁵) Wydatki finansowane z dotacji w ramach Instrumentu oraz z innych funduszy unijnych wyniosły w 2023 r. 0,0 % PKB, podczas gdy inwestycje finansowane z zasobów krajowych miały ekspansywny wpływ na kurs polityki fiskalnej, który to wpływ wyniósł 1,3 pp. Prognozuje się, że inne wydatki kapitałowe finansowane z zasobów krajowych miały ekspansywny wpływ, wynoszący 0,1 pp. PKB.

(¹⁶) Art. 5 rozporządzenia (WE) nr 1466/97 wymaga również korekty przekraczającej wartość 0,5 % PKB w przypadku państw członkowskich o poziomie długu publicznego przekraczającym 60 % PKB lub z wyraźniejszym ryzykiem dotyczącym długookresowej zdolności do obsługi długu.

(¹⁷) Wydatki pierwotne netto definiuje się jako wydatki finansowane z zasobów krajowych po skorygowaniu o działania dyskrecjonalne po stronie dochodów i z wyłączeniem wydatków z tytułu odsetek oraz cyklicznych wydatków związanych z bezrobociem.

bazowej – która jest znacznie wyższa od średniej dla strefy euro i która, jeżeli będzie się utrzymywać, może prowadzić do utraty konkurencyjności – a także do wzmocnienia pozycji zewnętrznej. Jednocześnie należy stopniowo wycofywać pozostałe środki wsparcia w dziedzinie energii (obecnie szacowane przez Komisję na 2 % PKB w 2023 r.), jeśli pozwala na to rozwój sytuacji na rynku energii i rozpoczynając od środków najmniej ukierunkowanych; uzyskane w ten sposób oszczędności powinny zostać przeznaczone na zmniejszenie deficytu publicznego. Według szacunków Komisji doprowadzi to do wzrostu wydatków pierwotnych netto, który będzie niższy od zalecanej maksymalnej stopy wzrostu na 2024 r. Prognoza Komisji z wiosny 2023 r. wskazuje ponadto, że wzrost bieżących wydatków pierwotnych netto finansowanych z zasobów krajowych w 2023 r. nie jest zgodny z zaleceniem Rady z dnia 12 lipca 2022 r. Jeżeli zostanie to potwierdzone, odpowiedni byłby niższy wzrost wydatków pierwotnych netto w 2024 r.

- (25) Przy założeniu niezmiennego kursu polityki w prognozie Komisji z wiosny 2023 r. przewidziano, że wzrost wydatków pierwotnych netto finansowanych z zasobów krajowych wyniesie w 2024 r. 2,5 %, czyli będzie niższy od zalecanej stopy wzrostu. Korekta przewidywana w prognozie Komisji z wiosny 2023 r. jest mniejsza niż oszczędności wynikające z całkowitego stopniowego wycofania środków wsparcia w dziedzinie energii, co wynika ze stałych środków po stronie wydatków, takich jak wyższe wynagrodzenia dla pracowników sektora publicznego, pakiet rodzinny obejmujący premię podatkową i podwyższone świadczenia na dziecko, a także wprowadzenie premii rodzicielskiej w ramach reformy emerytalnej.
- (26) Według programu stabilności na 2023 r. oczekuje się, że inwestycje publiczne zmniejszą się z 5,1 % PKB w 2023 r. do 4,0 % PKB w 2024 r. Niższy poziom inwestycji odzwierciedla niższe inwestycje finansowane przez Unię, mianowicie za pośrednictwem funduszy strukturalnych. W programie stabilności na 2023 r. przewidziano reformy i inwestycje, które mają przyczynić się do stabilności fiskalnej oraz zrównoważonego i inkluzywnego wzrostu. Obejmują one niedawno zatwierdzoną reformę wprowadzającą pułapę wydatków i reformę emerytalną, które są również częścią planu odbudowy i zwiększania odporności.
- (27) W programie stabilności na 2023 r. zarysowano średnioterminową ścieżkę fiskalną do 2026 r. Zgodnie z programem stabilności na 2023 r. cele rządowe zakładają, że deficyt osiągnie 3,2 % PKB w 2025 r. i 2,2 % w 2026 r. Oczekuje się zatem, że w 2026 r. deficyt sektora instytucji rządowych i samorządowych spadnie poniżej określonej w Traktacie wartości odniesienia wynoszącej 3 %.
- (28) Słowacki system podatkowy można zreformować w celu zwiększenia efektywności gospodarczej, wspierania stabilności środowiskowej i fiskalnej oraz zwiększenia sprawiedliwości. W porównaniu z innymi państwami członkowskimi obciążenie związane z opodatkowaniem pracy jest szczególnie duże w przypadku osób o niskich dochodach. Z drugiej strony potencjał podatków środowiskowych i podatków od nieruchomości nie jest pełni wykorzystany. Zmiany struktury podatkowej mogłyby wspierać wzrost, a także wspomagać zieloną transformację i zrównoważenie środowiskowe. Pomimo wysokiej energochłonności gospodarki dochody z podatków środowiskowych wyniosły w 2021 r. 2,5 %, co jest bliskie średniej unijnej. Opłaty środowiskowe związane z gospodarowaniem odpadami oraz zanieczyszczeniem powietrza nie promują w wystarczającym stopniu efektywnego wykorzystania zasobów i nie ograniczają odpowiednio kosztów dla środowiska i społeczeństwa. Podatki i opłaty środowiskowe nie są indeksowane, przez co dochody z tego tytułu z czasem zmniejszają się. Podatki drogowo i opłaty związane z rejestracją pojazdów niewystarczająco odzwierciedlają intensywność emisji. Ogólnie rzecz biorąc, udział opodatkowania transportu w całkowitych dochodach podatkowych wynosi jedynie 0,58 %, w porównaniu ze średnią unijną wynoszącą 1 %. Jeżeli chodzi o opodatkowanie nieruchomości, dochody z pobieranych okresowo podatków od nieruchomości były w 2021 r. relatywnie niskie (0,5 % PKB w stosunku do średniej unijnej wynoszącej 1,2 %). Słowacja nie dysponuje obecnie wystarczającymi danymi umożliwiającymi aktualizację i indeksację bazy podatkowej w przypadku podatku od nieruchomości zgodnie z wartościami rynkowymi, chociaż mogłoby to także częściowo ograniczyć utrzymujący się duży popyt na nieruchomości mieszkalne i związany z tym silny wzrost cen tych nieruchomości. Ponadto dalsze działania zmierzające do uproszczenia podatków i poprawy przestrzegania przepisów podatkowych mogą zwiększyć dochody publiczne, a tym samym przyczynić się do utrzymania stabilności finansów publicznych i większej sprawiedliwości. W 2020 r. luka w przestrzeganiu przepisów podatkowych w zakresie VAT na Słowacji nadal wykazywała tendencję spadkową. Spadła ona z 15 % w 2019 r. do 13,9 % łącznych oczekiwanych dochodów z VAT w 2020 r., ale nadal utrzymuje się powyżej średniej unijnej (9,1 %). Dalsze usprawnienia administracji podatkowej, w tym w zakresie fakturowania elektronicznego, wstępnie wypełnionych deklaracji podatkowych i zwiększenia stopnia cyfryzacji, mogłyby przyczynić się do dalszego uszczelnienia systemu podatkowego.
- (29) Zgodnie z art. 19 ust. 3 lit. b) rozporządzenia (UE) 2021/241 i kryterium 2.2 załącznika V do tego rozporządzenia plan odbudowy i zwiększania odporności zawiera obszerny zestaw wzajemnie wzmacniających się reform i inwestycji, które mają zostać wdrożone do 2026 r. Realizacja planu odbudowy i zwiększania odporności Słowacji przebiegała jak dotąd sprawnie, ale stoi ona w obliczu pewnych wyzwań na przyszłość. Słowacja złożyła dwa wnioski o płatność, które odpowiadają 30 kamieniom milowym i wartościom docelowym zawartym w planie i na podstawie których dokonano płatności w łącznej wysokości 1,11 mld EUR. Słowacja znalazła się wśród państw członkowskich o najszybszych postępach w realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności, ale potencjalne utrudnienia wynikające z wąskich gardeł w zdolnościach administracyjnych oraz potrzeba

rozpoczęcia prac nad dodatkowymi środkami określonymi w rozdziale dotyczącym REPowerEU przedłożonym przez Słowację w ramach poprawki do jej planu, przedłożonej w dniu 26 kwietnia 2023 r., wymagają większego skoncentrowania się na wdrażaniu. Włączenie nowego rozdziału dotyczącego REPowerEU do planu odbudowy i zwiększania odporności umożliwi finansowanie dodatkowych reform i inwestycji wspierających cele strategiczne Słowacji w dziedzinie energii i zielonej transformacji. Systematyczne i skuteczne angażowanie władz lokalnych i regionalnych, partnerów społecznych i innych odpowiednich zainteresowanych stron pozostaje ważne dla pomyślnej realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności, a także innych polityk gospodarczych i polityk zatrudnienia wykraczających poza zakres tego planu, aby zapewnić szerokie poczucie odpowiedzialności za cały program polityczny.

- (30) W 2022 r. Komisja zatwierdziła wszystkie dokumenty programowe dotyczące polityki spójności Słowacji. Szybkie wdrożenie programów polityki spójności z zapewnieniem komplementarności i synergii z planem odbudowy i zwiększania odporności, w tym rozdziałem REPowerEU, ma zasadnicze znaczenie dla przeprowadzenia zielonej i cyfrowej transformacji, zwiększenia odporności gospodarczej i społecznej oraz osiągnięcia zrównoważonego rozwoju terytorialnego na Słowacji.
- (31) Oprócz wyzwań gospodarczych i społecznych uwzględnionych w planie odbudowy i zwiększania odporności oraz programach polityki spójności Słowacja mierzy się z szeregiem dodatkowych wyzwań, które dotyczą energii i zielonej transformacji.
- (32) W ostatnich latach postępy Słowacji w ograniczaniu emisji netto gazów cieplarnianych w dużej mierze utknęły w martwym punkcie. Kraj ten pozostaje strukturalnie energochłonną gospodarką o dużej zależności od importu paliw kopalnych. W 2020 r. intensywność zużycia energii pierwotnej na Słowacji była o około 80 % wyższa od unijnej średniej, natomiast zużycie energii końcowej wzrosło w latach 2015–2021 o 13,5 %. Słowacja osiągnęła w 2022 r. pewne postępy w zakresie dywersyfikacji importu energii, nie wdrożono jednak w wystarczającym stopniu środków na rzecz oszczędności gazu. Zużycie gazu ziemnego na Słowacji w okresie między sierpniem 2022 r. a marcem 2023 r. spadło o 1 %⁽¹⁸⁾ w porównaniu ze średnim zużyciem gazu w tym samym okresie w ciągu poprzednich pięciu lat, który to wynik jest znacznie niższy od celu określonego w rozporządzeniu Rady (UE) 2022/1369⁽¹⁹⁾, jakim była redukcja o 15 %. Zachęca się Słowację do większych wysiłków na rzecz tymczasowego zmniejszenia popytu na gaz do dnia 31 marca 2024 r. zgodnie z rozporządzeniem Rady (UE) 2023/706⁽²⁰⁾. Udział importu gazu ziemnego z Rosji zmniejszył się od lata 2022 r. z 85 % do około 50 %. Chociaż reformy zawarte w planie odbudowy i zwiększania odporności doprowadziły do znacznego zwiększenia dostępnej na Słowacji zdolności przyłączania odnawialnych źródeł energii do sieci, do przyłączenia nowych instalacji wytwarzających energię ze źródeł odnawialnych wykorzystano jedynie niewielką część wolnych mocy. Szybsze upowszechnianie wykorzystania odnawialnych źródeł energii pomogłoby osiągnąć cele klimatyczne i zmniejszyć uzależnienie Słowacji od importu paliw kopalnych (w tym z Rosji), łagodząc ryzyko ubóstwa energetycznego przy zmiennych cenach energii. Łączna moc zainstalowana energii słonecznej i wiatrowej wyniosła w 2022 r. około 7 % łącznej mocy zainstalowanej, co stanowi drugi najniższy poziom w Unii.
- (33) Słowacja wprowadziła w 2022 r. reformy w dziedzinie struktury rynku i wsparcia na rzecz energii ze źródeł odnawialnych w ramach swojego planu odbudowy i zwiększania odporności, ale dalsze środki umożliwiłyby szybsze wprowadzenie odnawialnych źródeł energii, w szczególności w przypadku energii wiatrowej, słonecznej, geotermalnej, biometanu i wodoru. Środki te obejmują uproszczenie procedur wydawania zezwoleń i procedur administracyjnych, w tym poprzez ustanowienie administracyjnych punktów kompleksowej obsługi i obszarów docelowych energii odnawialnej. Słowacja odniosłaby korzyści ze zwiększenia efektywności procedur dostępu do sieci dla odnawialnych źródeł energii, w szczególności poprzez reformę systemu rezerwacji zdolności, zmniejszenie obciążenia administracyjnego związanego z podłączeniem do sieci oraz zmianę opłat za podłączenie do sieci, zgodnie z unijnymi wartościami odniesienia i najlepszymi praktykami. Aby uwzględnić rosnącą ilość odnawialnych źródeł energii o zmiennej wydajności, Słowacja ma duży potencjał w zakresie modernizacji swoich sieci elektroenergetycznych (zarówno w zakresie przesyłu, jak i dystrybucji), budowy nowych instalacji magazynowania energii elektrycznej oraz postępów w tworzeniu ram regulacyjnych dotyczących wodoru odnawialnego. Dalsze postępy w rozwoju sektorów energii geotermalnej i biometanu umożliwiłyby uzyskanie zamienników gazu ziemnego, powszechnie wykorzystywanego jako źródło energii w systemach ciepłowniczych tam, gdzie wykorzystanie odnawialnych źródeł ciepła jest nadal słabo rozwinięte.

⁽¹⁸⁾ Dane dotyczące Słowacji są obecnie zatwierdzane przez Eurostat.

⁽¹⁹⁾ Rozporządzenie Rady (UE) 2022/1369 z dnia 5 sierpnia 2022 r. w sprawie skoordynowanych środków zmniejszających zapotrzebowanie na gaz (Dz.U. L 206 z 8.8.2022, s. 1).

⁽²⁰⁾ Rozporządzenie Rady (UE) 2023/706 z dnia 30 marca 2023 r. zmieniające rozporządzenie (UE) 2022/1369 w odniesieniu do przedłużenia okresu zmniejszenia zapotrzebowania w kontekście środków zmniejszających zapotrzebowanie na gaz oraz w odniesieniu do zwiększenia sprawozdawczości i monitorowania realizacji tych środków (Dz.U. L 93 z 31.3.2023, s. 1).

- (34) Chociaż Słowacja robi postępy w zakresie efektywności energetycznej budynków mieszkalnych w wyniku ambitnych inwestycji w ramach Instrumentu oraz Funduszu Spójności, konieczne są dalsze wysiłki, zwłaszcza w zakresie gruntownej renowacji publicznych i prywatnych budynków niemieszkalnych, wraz ze środkami renowacji ukierunkowanymi na ubóstwo energetyczne i gospodarstwa domowe znajdujące się w trudnej sytuacji. Słowacja odniosłaby korzyści z usunięcia kilku wąskich gardeł w celu przyspieszenia renowacji budynków i przyciągnięcia większej liczby inwestycji prywatnych, mianowicie poprzez: (i) dostosowanie programów renowacji; (ii) udzielanie pomocy technicznej; (iii) opracowanie podejścia opartego na punktach kompleksowej obsługi; (iv) gromadzenie odpowiednich danych dotyczących energii w odniesieniu do budynków publicznych, aby pomóc w określeniu priorytetów inwestycyjnych oraz (v) poprawę koordynacji między różnymi organami publicznymi i programami finansowania. Konieczne są dodatkowe wysiłki w celu strukturalnego rozwiązania problemu ubóstwa energetycznego, w szczególności poprzez specjalne programy renowacji nieruchomości mieszkalnych oraz pomoc techniczną i administracyjną, która odzwierciedla potrzeby gospodarstw domowych znajdujących się w trudnej sytuacji, a także reformy i inwestycje w mieszkalnictwo socjalne. Realizacja przez Słowację celów pakietu „Gotowi na 55” będzie wymagać dalszego zwiększenia ambicji w zakresie redukcji emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększenia celów dotyczących wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych i poprawy efektywności energetycznej.
- (35) Niedobory siły roboczej i kwalifikacji w sektorach i zawodach kluczowych dla zielonej transformacji, w tym w dziedzinie wytwarzania, wdrażania i serwisowania technologii neutralnych emisyjnie, powodują wąskie gardła w procesie przejścia na gospodarkę neutralną dla klimatu. Wysokiej jakości systemy kształcenia i szkolenia, które reagują na zmieniające się potrzeby rynku pracy, oraz ukierunkowane środki w zakresie podnoszenia i zmiany kwalifikacji są kluczowe dla ograniczenia niedoborów kwalifikacji oraz promowania włączenia i realokacji siły roboczej. W celu uwolnienia niewykorzystanej podaży pracy środki te należy udostępnić zwłaszcza osobom najmocniej odczuwającym skutki zielonej transformacji oraz w sektorach i regionach najbardziej dotkniętych tą transformacją. Słowacja ma jeden z najwyższych w Unii wskaźników zatrudnienia w przemyśle motoryzacyjnym i stalowym – sektorach silnie dotkniętych zieloną transformacją. Jednocześnie w 2022 r. zgłoszono niedobory siły roboczej w 24 zawodach, które wymagają umiejętności ekologicznych, takich jak m.in. monterzy izolacji, hydraulicy i monterzy rurociągów, a także elektrycy budowlani i pokrewni. Wymaga to skutecznych środków z zakresu polityki w celu przyspieszenia zielonej transformacji w wielu sektorach, przy jednoczesnym zapewnieniu sprawiedliwości.
- (36) W świetle dokonanej przez Komisję oceny Rada przeanalizowała program stabilności na 2023 r., a jej opinia ⁽²¹⁾ znajduje odzwierciedlenie w zaleceniu 1.
- (37) W świetle bliskich powiązań między gospodarkami państw członkowskich strefy euro oraz z uwagi na ich wspólny wkład w funkcjonowanie unii gospodarczej i walutowej Rada zaleciła, by państwa członkowskie strefy euro podjęły działania, w tym za pośrednictwem planów odbudowy i zwiększania odporności, mające na celu (i) utrzymanie długookresowej zdolności do obsługi długu i powstrzymanie się od szerokiego wsparcia popytu zagregowanego w 2023 r., lepsze ukierunkowanie środków fiskalnych służących łagodzeniu skutków wysokich cen energii oraz zastanowienie się nad odpowiednimi sposobami wycofania wsparcia, gdy zmniejszy się presja związana z cenami energii; (ii) utrzymanie wysokiego poziomu inwestycji publicznych oraz promowanie inwestycji prywatnych, aby wspierać zieloną i cyfrową transformację; (iii) wspieranie dynamiki płac, która łagodzi spadek siły nabywczej przy jednoczesnym ograniczeniu efektu drugiej rundy w odniesieniu do inflacji, dalsze udoskonalanie aktywnej polityki rynku pracy i rozwiązanie problemu niedoboru wykwalifikowanej kadry; (iv) poprawę otoczenia działalności gospodarczej oraz zapewnienie, by wsparcie w dziedzinie energii dla przedsiębiorstw było racjonalne pod względem kosztów, tymczasowe i ukierunkowane na rentowne przedsiębiorstwa oraz utrzymało zachęty do zielonej transformacji oraz (v) zachowanie stabilności makrofinansowej i monitorowanie ryzyka, a jednocześnie kontynuację prac nad dokończeniem budowy unii bankowej. W przypadku Słowacji zalecenia 1, 2 i 3 przyczyniają się do realizacji pierwszego, drugiego, trzeciego i piątego zalecenia zawartego w zaleceniu dla strefy euro na 2023 r.,

NINIEJSZYM ZALECA Słowacji podjęcie w latach 2023 i 2024 działań mających na celu:

1. Wycofanie obowiązujących nadzwyczajnych środków wsparcia w dziedzinie energii i wykorzystanie uzyskanych w ten sposób oszczędności do zmniejszenia deficytu publicznego jak najszybciej w latach 2023 i 2024. Gdyby ponowne podwyżki cen energii wymagały wdrożenia nowych środków wsparcia lub dalszego stosowania obecnych środków wsparcia, zapewnienie, by takie środki wsparcia były ukierunkowane na ochronę gospodarstw domowych i przedsiębiorstw znajdujących się w trudnej sytuacji, były możliwe do udźwignięcia przez budżet i utrzymywały zachęty do oszczędzania energii.

⁽²¹⁾ Na podstawie art. 5 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1466/97.

Zapewnienie rozważnej polityki fiskalnej, w szczególności poprzez ograniczenie nominalnego wzrostu wydatków pierwotnych netto finansowanych z zasobów krajowych do nie więcej niż 5,7 % w 2024 r. ⁽²²⁾.

Utrzymanie inwestycji publicznych finansowanych z zasobów krajowych i zapewnienie skutecznej absorpcji dotacji w ramach Instrumentu i innych funduszy unijnych, w szczególności w celu wspierania zielonej i cyfrowej transformacji.

W okresie po 2024 r. kontynuowanie średniookresowej strategii fiskalnej polegającej na stopniowej i zrównoważonej konsolidacji, w połączeniu z inwestycjami i reformami prowadzącymi do wyższego zrównoważonego wzrostu, aby osiągnąć ostrożną sytuację fiskalną w średnim okresie.

Dostosowanie struktury podatkowej w taki sposób, by stała się bardziej wydajna i by bardziej wspierała trwały wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu społecznemu, m.in. przez wykorzystanie potencjału podatków środowiskowych i podatków od nieruchomości. Dalszą poprawę przestrzegania przepisów podatkowych, w tym poprzez dalszą cyfryzację administracji podatkowej.

Zmniejszenie ryzyka związanego z zadłużeniem gospodarstw domowych poprzez wspieranie podaży nieruchomości mieszkalnych i ekspansję rynku wynajmu.

2. Utrzymanie stałego tempa realizacji planu odbudowy i zwiększania odporności oraz – w związku z niedawnym przedłożeniem addendum, łącznie z rozdziałem REPowerEU – szybkie rozpoczęcie wdrażania powiązanych środków. Szybkie wdrożenie programów polityki spójności z zapewnieniem ścisłej komplementarności i synergii z planem odbudowy i zwiększania odporności.
3. Zmniejszenie zależności gospodarki od paliw kopalnych, w szczególności gazu ziemnego w przemyśle i ciepłownictwie, oraz dywersyfikację importu paliw kopalnych. Przyspieszenie wdrażania odnawialnych źródeł energii, w szczególności energii wiatrowej, słonecznej i geotermalnej oraz gazów odnawialnych, zgodnie z odpowiednimi kryteriami zrównoważonego rozwoju. Uproszczenie procedur wydawania zezwoleń i procedur administracyjnych dotyczących wdrażania odnawialnych źródeł energii, w tym poprzez ustanowienie punktów kompleksowej obsługi i obszarów docelowych. Modernizację sieci elektroenergetycznej, zwiększenie wydajności procedur przyłączania odnawialnych źródeł energii do sieci oraz zmniejszenie uciążliwości tych procedur. Przyspieszenie i promowanie gruntownych renowacji budynków publicznych i prywatnych, rozwiązanie problemu ubóstwa energetycznego poprzez renowację nieruchomości mieszkalnych dla gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz zintensyfikowanie działań z zakresu polityki mających na celu zapewnienie i nabywanie umiejętności i kompetencji potrzebnych do zielonej transformacji.

Sporządzono w Brukseli dnia 14 lipca 2023 r.

W imieniu Rady
N. CALVIÑO SANTAMARÍA
Przewodnicząca

⁽²²⁾ Co zgodnie z szacunkami odpowiada rocznej korekcie strukturalnego salda budżetowego w wysokości co najmniej 0,7 % PKB w 2024 r., jak opisano w motywie 24.